

Učiteljska škola u Šibeniku: Prvo desetljeće djelovanja (1922.-1932.)

SANDA UGLEŠIĆ
Sveučilište u Zadru
Odjel za povijest
University of Zadar
Department of History
E-mail: suglesic@unizd.hr

DOI: <https://doi.org/10.47960/2712-1844.2024.10.311>

UDK: 371(497.5 Šibenik)

Izvorni znanstveni rad

Primljeno: 24. travnja 2024.

Prihvaćeno: 29. svibnja 2024.

Sažetak

U radu su prikazani početci i djelovanje Učiteljske škole u Šibeniku nakon što je osnovana ministarskim rješenjem od 15. srpnja 1922. sa sjedištem u Šibeniku, koji se gubitkom Zadra nakon potpisivanja Rapallskog ugovora 1920. godine nastojao pozicionirati u središte sjeverne Dalmacije. Naglašavaju se organizacijski problemi koji su pratili Učiteljsku školu na početku njezina djelovanja u Šibeniku, u vremenu kada se nakon rata teško dolazilo do financijskih sredstava potrebnih za uspješan nastavak rada. Nadalje se analiziraju promjene u broju i strukturi učenika prema spolu koje su nastupile tijekom prvoga desetljeća djelovanja Učiteljske škole u Šibeniku te socijalni status učenika prema zanimanjima roditelja. Navedeni su razlozi koji su doveli do zatvaranja i ponovnog otvaranja Učiteljske škole u Šibeniku te se ukazuje na reakcije društvene i političke javnosti.

Ključne riječi: Dalmacija; Šibenik; Učiteljska škola u Šibeniku; obrazovanje učitelja.

Teacher-Training School in Šibenik: The First Decade of Education Activities (1922–1932)

Original scientific article

Received: 24 April 2024

Accepted: 29 May 2024

Summary

This paper gives an overview of the beginnings and activities of the Teacher-Training School in Šibenik after it was founded by a ministerial decision on July 15, 1922, with its seat in Šibenik. After the loss of Zadar with the signing of the Treaty of Rapallo (1920), Šibenik attempted to position itself as the centre of Northern Dalmatia. The research focuses on the organizational issues that the Teacher-Training School faced upon its establishment after the war, at a time when it was difficult to raise the financial means necessary for the continuation of its activities. Furthermore, the paper analyses the changes in number and structure of students according to gender during the first decade of the Teacher-Training School in Šibenik, as well as the social status of the students according to their parents' occupations. The paper cites the reasons for the closing and reopening of the Teacher-Training School in Šibenik and indicates the reactions of the social and political public.

Keywords: Dalmatia; Šibenik; Teacher-Training School in Šibenik; teacher education.

Uvod

Nakon uspostave ustavnoga stanja 1860. godine u Dalmaciji je bila pokrenuta inicijativa o osnivanju Učiteljske škole (Preparandije) na hrvatskom jeziku za muške polaznike jer je zbog nedostatka obrazovanih učitelja došao u pitanje napredak školstva u pokrajini. Godine 1864. Ministarstvo je ovlastilo Namjesništvo izvršiti potrebne predradnje kako bi se u Zadru osnovala učiteljska škola, a Dalmatinski sabor je 1866. godine odobrio isplatu 500 forinti za pokrivanje troškova njezina pokretanja. Otvaranje škole uslijedilo je godine 1866. u Arbanasima, tada selu u neposrednoj blizini Zadra. Usporedno je u Zadru djelovao dvogodišnji tečaj za učiteljske pripravnike na talijanskom jeziku koji je odlukom Ministarstva za bogoštovlje i nastavu

u Beču od školske 1870./1871. godine prestao djelovati. Učiteljska škola (Preparandija) u Arbanasima je do 1879. godine djelovala kao utrakvistička škola, tj. poučavanje je bilo na talijanskom i hrvatskom jeziku. Nakon toga, od školske 1879./1880. godine nastava se održavala na hrvatskom jeziku. Mogućnost nastavka školovanja na talijanskom jeziku dobili su kandidati na talijanskoj Učiteljskoj školi u Kopru gdje su im bile osigurane stipendije.¹ U sklopu škole bio je organiziran smještaj za učenike, uređeni školski vrt koji je služio za obrazovanje polaznika u ratarstvu kao i vježbaonica za praktičnu izobrazbu (u početku se vježbaonica nalazila u iznajmljenim privatnim kućama da bi 1909. godine bila izgrađena posebna zgrada unutar školskoga kompleksa).²

U trenutku osnivanja, školovanje je trajalo dvije godine da bi odlukom Ministarstva bilo privremeno produženo na tri, počevši od školske 1871./1872. godine. Školovanje učitelja u Dalmaciji konačno je bilo sankcionirano pokrajinskim zakonom u prosincu 1871. na trajanje od tri godine, premda je državnim zakonom iz 1869. godine bilo predviđeno četverogodišnje školovanje. Pokrajinskim zakonom nastojalo se smanjivanjem na tri godine doskočiti kroničnu nedostatku učiteljskoga kadra jer se planirani razvoj mreže pučkih škola nije mogao provesti bez školovanih učitelja. Godine 1874. uvodi se priprema razred koji je zadržan i nakon promjene pokrajinskoga zakona. Naime, produženje na četverogodišnje školovanje nastupilo je 1904. godine kada je pokrajinski sabor donio novi zakon kojim je bilo izjednačeno školovanje učiteljskih kandidata s ostalim zemljama austrijskoga dijela Dvojne Monarhije. Iste godine u Učiteljskoj školi u Arbanasima započelo je u prvom razredu poučavanje prema nastavnoj osnovi za četverogodišnje škole.³

¹ ANTE BRALIĆ, "Obrazovanje pod okupacijom – zadarske srednje škole na hrvatskom jeziku i talijanska vlast 1918.-1921.", u: *Miscellanea Hadriatica et Mediterranea*, 6, Zadar, 2019., str. 211.

² DINKO FORETIĆ, "Život i rad zavoda za narodne učitelje u zadarskom predgrađu Arbanasi", u: DINKO FORETIĆ i dr. (ur.), *Učiteljska škola Zadar 1866.-1956.*, Odbor za proslavu 90-godišnjice Učiteljske škole, Zadar, 1956., str. 18.

³ ILIJA DIZDAR, "Kratki pregled pučke nastave u Dalmaciji", u: *Program Muškog preparandija u Arbanasima za školsku godinu 1918.-1919.*, Muški preparandij u Arbanasima, Zadar, 1919., str. 9.

Tijekom svoga djelovanja škola je bilježila kontinuirani rast broja učenika. Prve godine bilo je svega 8 učenika da bi već 1872. godine škola imala 33 učenika. Taj broj je i dalje rastao, tako da je školu do pred Prvi svjetski rat pohađalo 165 učenika. Ratne godine dovele su do pada broja učenika, a on se svakom ratnom godinom još više smanjivao. Najbolje se to vidjelo na primjeru broja učenika završnoga razreda koji su zbog mobilizacije privremeno napuštali školu. Dok je školske godine 1913./1914. završni razred pohađalo 24 učenika u školskoj 1917./1918. bilo je svega 3 učenika u završnom razredu. Taj se broj školske 1918./1919. dijelom povećao na 17 kada su se završetkom rata u školu počeli vraćati učenici s bojišta.⁴ Političke prilike koje su nastupile raspadom Monarhije i talijanskom okupacijom Zadra umnogome su otežale rad Učiteljske škole koja je u takvim okolnostima došla pod udar dijela javnosti naklonjena Talijanima zbog reputacije koju je imala, sloveći kao rasadište jugoslavenske ideje i politike.⁵ U školskoj 1918./1919., unatoč nepovoljnoj političkoj situaciji, zabilježen je rast broja učenika, tako da je na kraju školske godine u svim razredima sveukupno bilo 64 učenika.⁶ Nakon potpisivanja Rapallskog ugovora 1920. godine Učiteljska škola u Arbanasima kao hrvatska institucija nije mogla opstati na prostoru koji je ugovorom pripao Italiji. Čekao se završetak školske 1920./1921. godine, a preseljenje je ubrzo uslijedilo u kolovozu 1921. Tada je škola zajedno s učenicima i nastavnim osobljem bila premještena u Dubrovnik. Na raspolaganje su dobili prostore ženske učiteljske škole s tim da se nastava trebala održavati u popodnevnim satima.⁷ Nastavničko vijeće Učiteljske škole i vježbaonice u Dubrovniku u školskoj 1921./1922.

⁴ O djelovanju Učiteljske škole u Arbanasima do 1918. godine vidi: ANTUN STROLL, *Pučko školstvo u Dalmaciji od godine 1814. do godine 1900.*, Tiskarnica Petra Jankovića, Zadar, 1900., str. 57-75; I. DIZDAR, "Kratki pregled pučke nastave u Dalmaciji", str. 3-18; D. FORETIĆ, "Život i rad zavoda za narodne učitelje u zadarskom predgrađu Arbanasi", str. 9-80; A. BRALIĆ, "Obrazovanje pod okupacijom – zadarske srednje škole na hrvatskom jeziku i talijanska vlast 1918.-1921.", str. 205-244.

⁵ A. BRALIĆ, "Obrazovanje pod okupacijom – zadarske srednje škole na hrvatskom jeziku i talijanska vlast 1918.-1921.", str. 225-226.

⁶ *Isto*, str. 213.

⁷ IVO PERIĆ, "Razvitak i djelovanje učiteljskih škola u Dalmaciji" u: *Zbornik za povijest školstva i prosvjete*, 2 (01), Zagreb, 1965., str. 171.

godini zajedno s ravnateljem Augustinom Grgićem imalo je 16 nastavnika, a sačinjavali su ga dijelom nastavnici pristigli iz Arbanasa dok su ispražnjena mjesta bila popunjena nastavnicima ženske učiteljske škole ili drugih dubrovačkih škola. Školu je sveukupno pohađalo 123 polaznika.⁸ Materijalni kapaciteti ženske učiteljske škole nisu u dužem razdoblju mogli zadovoljavati potrebe obiju škola stoga su se poduzimale radnje koje su imale za cilj trajno preseljenje škole, a kao najizglednija opcija profilirao se Šibenik.

Osnutak Učiteljske škole u Šibeniku

Temeljem rješenja ministra prosvjete Kraljevine SHS od 15. srpnja 1922. Učiteljska škola, privremeno smještena u Dubrovniku, premješta se u Šibenik, u zgradu tzv. Državnoga doma. Promijenjeno je ime škole koja se od tada naziva Učiteljska škola u Šibeniku, a navedeni datum predstavljao je ujedno i datum osnutka škole. Ministar je svoju odluku o konačnom preseljenju u Šibenik uvjetovao ispunjavanjem materijalnih uvjeta za početak rada u nadolazećoj školskoj godini. Oni su uključivali završetak adaptacije zgrade Državnoga doma te nabavku namještaja i nastavnih pomagala neophodnih za nesmetano odvijanje nastavnog procesa.⁹ Pokrajinska uprava u Splitu o samom procesu kao i njegovoj konačnoj finalizaciji bila je dužna obavijestiti Beograd o čemu je ovisila i ministarska odluka o konačnom preseljenju iz Dubrovnika.¹⁰ Premda su ministarskim rješenjem pokrajinska

⁸ O premještanju i djelovanju Učiteljske škole u Dubrovniku vidi: SANDA UGLEŠIĆ, "Učiteljska škola u Zadru i njezin premještaj nakon potpisivanja Rapallskog ugovora/Teacher-Training School in Zadar and Its Relocation after the Signing of the Treaty of Rapallo", u: ANTE BRALIĆ – BRANKO KASALO (ur.), *Istočnojadranski prostor između sloma Habsburške Monarhije i stvaranja novih država /The Eastern Adriatic Between the Collapse of the Habsburg Monarchy and the Creation of New States*, Sveučilište u Zadru, Zadar, 2021., str. 150-154.

⁹ Srbija (SR) – Arhiv Jugoslavije (AJ), Beograd – fond 66 – Ministarstvo prosvete Kraljevine Jugoslavije (MPKJ), Učiteljske škole i pedagoška odeljenja, fasc. 2201., "Rješenje, 15. 7. 1922", str. 1-2.

¹⁰ U tom razdoblju došlo je do organizacijskih promjena u pokrajinskim organima vlasti. Donošenjem Vidovdanskog ustava 1921. godine ukida se Pokrajinska vlada za Dalmaciju (Split) a uspostavlja Pokrajinska uprava za Dalmaciju (Split), u kojoj i nadalje djeluje školski odsjek. Težilo se većoj centralizaciji, a ključne odluke donosilo je Ministarstvo prosvjete u Beogradu. Pokrajinska uprava za Dalmaciju bila je ukinuta u srpnju 1923. nakon što je Kraljevina

i lokalna vlast bile upućene na suradnju, korespondencija koja se odvijala s Ministarstvom prosvjete nije odavala takav dojam. Općinska vlast u Šibeniku premještanje Učiteljske škole u svoju sredinu promatrala je kao prvorazredno političko pitanje, osobito u kontekstu posljedica Rapallskog ugovora i gubitka Zadra, nekadašnjega glavnoga grada, nastojeći pritom osigurati Šibeniku status središta sjeverne Dalmacije. U prilog tomu govori dopis kojeg je upravitelj šibenske općine dr. Ante Rajević uputio Ministarstvu prosvjete još u svibnju 1922. u kojem naglašava sljedeće: "... nakon aneksije Zadra, Šibenik je po samom prirodnom zakonu postao kulturnim središtem za cijelu sjevernu Dalmaciju, jer je najveći dio našega činovništva, svećenstva i trgovačkog staleža doselio se i nastanio se u Šibeniku, geografski je položaj ovoga grada takav, da on, uza sve ostale prednosti, ima i prednost da bude sjedište škola i institucija u opće, a osobito i npose za sjedište jedne centralne učiteljske škole za cijelu Dalmaciju".¹¹ Premještanje jedne tako značajne školske institucije u Šibenik, u političkom pogledu, moglo se predstaviti kao uspjeh općinske uprave i doprinos njihovu nastojanju da grad profiliraju u središte sjeverne Dalmacije. S druge strane, Pokrajinska uprava u Splitu odluku o premještanju Učiteljske škole promatrala je u kontekstu ispunjavanja materijalnih uvjeta koji bi neko središte kvalificirali za trajni smještaj škole.¹² Prvenstveno se to odnosilo na osiguravanje standarda

SHS podijeljena na 33 oblasti (za Dalmaciju su to bile Splitska i Dubrovačka oblast). Vidi: SANDA UGLEŠIĆ, "Političke turbulencije i dalmatinsko školstvo (1918.- 1923.) /Political Turbulences and the Dalmatian School System (1918-1923)", u: ANTE BRALIĆ – BRANKO KASALO (ur.), *U vrtlogu povijesnih zbivanja na istočnojadranskom prostoru – Početak 20. stoljeća/In the Whirlwind of Historical Events in the Eastern Adriatic – the Early 20th Century*, Sveučilište u Zadru, Zadar, 2019., str. 152, 156.

¹¹ SR – AJ – 66 – MPKJ, fasc. 2201, "Učiteljska škola u Zadru, premještanje u Šibenik, smještenje u Državnom domu, 24. 5. 1922.", str. 1.

¹² Pokrajinska uprava u Splitu dopisom iz lipnja 1922. upućenu Ministarstvu prosvjete u Beogradu, a vezanu za ispunjavanje uvjeta za smještaj škole u Šibenik istaknula je sljedeće: "Po dopisu kotarskoga poglavarstva u Šibeniku, nema u Šibeniku zgrade za internat, a bez ovoga – kako je prije kazano – mi ne ćemo imati muškog učiteljskog podmlatka iz zagorskih krajeva. Stoga, i ako ova uprava drži Šibenik najpodesnijim mjestom za mušku učiteljsku školu u Dalmaciji, misli, da se ona ne bi smjela premjestiti u taj grad, ako se općina ili vlada ne misle što prije postarati, da uz zgradu za pouku za učiteljsku školu i vježbaonicu, bude i zgrada za internat..." Nadalje, iz dopisa je vidljivo kako

koji bi uključivao adekvatnu školsku zgradu, vježbaonicu i internat za učenike, uvjete koje u trenutku donošenja ministarskoga rješenja iz srpnja 1922. Šibenik nije ispunjavao. Radovi na adaptaciji i opremanju zgrade Državnoga doma nisu se odvijali planiranim tempom što je dodatno usložnjavalo odnos lokalne vlasti i pokrajinske uprave, opterećen odugovlačenjem odluke o preseljenju. U takvoj situaciji, općinsko upraviteljstvo s dr. Rajevićem pokušavalo je privatnim vezama, u izravnoj komunikaciji s Ministarstvom ishoditi odluku o konačnom preseljenju Učiteljske škole u Šibenik, što je pokrajinska uprava smatrala nepoštovanjem postupka i zaobilaženjem više instance.¹³

Politički pritisak rezultirao je ministarskom odlukom o premještanju upraviteljstva učiteljske škole iz Dubrovnika u Šibenik neovisno od toga što je početak nastave bio odgođen za listopad zbog prekoračenja rokova na adaptaciji školske zgrade.¹⁴ Definiranje statusa škole nametnulo se kao sljedeće pitanje i premda je za 25. listopada 1922. bio određen datum upisa u školu, čekalo se rješenje o mogućnosti prijavljivanja učenika. Na kraju je ministarskom odlukom od 15. listopada 1922. škola postala mješovitom, odnosno dopušten je upis učenika, ali je njihov broj bio ograničen na deset i uvjetovan

Pokrajinska uprava u Splitu sugerira mogućnost ostanka u Dubrovniku gdje predlaže vojarnu sv. Marije u Dubrovniku za školu i internat: "Kada se pako ne bi moglo ili htjelo što prije u Šibeniku pribaviti zgodne prostorije za učiteljsku školu, vježbaonicu i internat, onda bi bilo bolje da se muška učiteljska škola ostavi i dalje u Dubrovniku i da se za nju i za internat preuredi kasarna sv. Marije u onom gradu". SR – AJ – 66 – MPKJ, fasc. 2201, "Smještanje muške učiteljske škole u Dalmaciji, 20. 6. 1922.", str. 4-5.

¹³ U prosincu 1922. pokrajinska uprava izvještajem upućenim Ministarstvu prosvjete rekapitulirala je događaje koji su prethodili premještanju Učiteljske škole u Šibenik pri čemu se referirala i na postupke šibenske općinske uprave kojima je nastojala ubrzati odluku o premještanju iz Dubrovnika sljedećim tekstom: "Kako proistječe iz spisa, općina je šibenska, i mimo ovu upravu, radila u ovom poslu i pismeno, osobito memorandumima, i preko osobitih deputacija, izravno s tim Ministarstvom. Jedna osobita deputacija bila je kod gospodina Ministra prosvjete i kad je on bio ovdje, da pospješi otvor učiteljske škole te, po odredbi gospodina Ministra, škola se je otvorila, pa od 1. novembra 1922. redovito djeluje..." SR – AJ – 66 – MPKJ, fasc. 2201, "Obveze općine šibenske za premještanje učiteljske škole u Šibenik, 31. 12. 1922.", str. 3.

¹⁴ SR – AJ – 66 – MPKJ, fasc. 2201, "Brzjav, 6. 9. 1922.", str. 1-2.

prednošću muških kandidata, ukoliko se pokažu kvalitetnijim.¹⁵ Nakon ministarske odluke, uslijedilo je preseljenje nastavnog osoblja iz Dubrovnika koje je slijedom poziva upravitelja trebalo 20. listopada preuzeti službu u šibenskoj učiteljskoj školi.

Prve godine djelovanja u Šibeniku

Početak rada Učiteljske škole u Šibeniku bio je obilježen svečanim otvorenjem 30. listopada, a nastava je započela dan kasnije, 1. studenoga 1922.¹⁶ Prve školske godine (1922./1923.) školu je pohađao 141 učenik, a već sljedeće taj se broj znatno povećao. Učiteljske škole, pa tako i šibenska, imale su pripremni razred te četiri redovita razreda dok se praktična nastava održavala u jednorazrednoj osnovnoj školi koja je bila smještena u blizini te je služila kao vježbaonica.¹⁷ Otvorenjem škole organizacijski problemi nisu nestali zbog čega je Pokrajinska uprava u Splitu već u prosincu 1922. predlagala Ministarstvu prosvjete izgradnju nove školske zgrade zajedno s vježbaonicom i internatom, sugerirajući na važnost osiguranja smještaja za učenike koji dolaze iz drugih krajeva, osobito Dalmatinske zagore koja je oskudijevala školovanim učiteljima.¹⁸ Nastavničko vijeće s upraviteljem Augustinom Grgićem našlo se u situaciji koja je bila daleko od uobičajene, postizanje standarda koji bi omogućio nesmetan rad Učiteljske škole u Šibeniku nije bilo realno očekivati, osobito ne na početku njezina djelovanja u Šibeniku. Suočavanje s profesionalnim

¹⁵ SR – AJ – 66 – MPKJ, fasc. 2201, "Učiteljska škola u Šibeniku, 17. 11. 1922.", str. 1.

¹⁶ "Otvorena je učiteljska škola u Šibeniku", u: *Pokret*, god. 6, br. 10-11, Split, 1922., str. 10. Na stranicama *Pokreta* bila je objavljena vijest o svečanom otvorenju Učiteljske škole u Šibeniku 30. 10. 1922. kojemu je prisustvovao povjerenik Udruženja jugoslavenskog učiteljstva A. Devčić. U tekstu se ističu zasluge koje je u otvorenju škole imala njihova šibenska podružnica, a napose predsjednik Novak i tajnik Zaninović.

¹⁷ O početcima rada škole vidi: I. PERIĆ, "Razvitak i djelovanje učiteljskih škola u Dalmaciji", str. 172; MATE ZANINOVIĆ, "Škole u Šibeniku i okolici od 1921. do 1941. (I. dio)", u: *Zbornik za povijest školstva i prosvjete*, 13, Zagreb, 1980., str. 73-74; BRANIMIR MENDEŠ, "Razvoj i djelovanje učiteljskih učilišta u Šibensko-kninskoj županiji", u: *Godišnjak Titius: godišnjak za interdisciplinarna istraživanja porječja Krke*, 1, Split, 2008., str. 274-275.

¹⁸ SR – AJ – 66 – MPKJ, fasc. 2201, "Obveze općine šibenske za premještaj učiteljske škole u Šibenik, 31. 12. 1922.", str. 3.

izazovima nastavniciima je dodatno otežavala situacija s nestašicom stanova i premda je šibenska općina obećala na vrijeme riješiti problem smještaja nastavnika, do toga nije došlo. Nezadovoljni nastavnici (M. Andrijašević, F. Vuletin, S. Karaman, Z. Jurić i dr.) uputili su dopis Ministarstvu prosvjete, Kraljevine SHS u prosincu 1922. nazivajući se nastavniciima beskućnicima pri Učiteljskoj školi u Šibeniku.¹⁹ Podršku nastavniciima dao je upravitelj A. Grgić dopisom Ministarstvu kako bi potaknulo odgovorne da "čim prije opskrbe sa stanovima nastavnike ovog zavoda u interesu reda, rada i dobra uspjeha u školskom poslovanju".²⁰ S nastavniciima se solidariziralo i staleško učiteljsko društvo, Udruženje jugoslavenskog učiteljstva kako na lokalnoj tako i pokrajinskoj razini, aktualizirajući problem u Beogradu. Navedene inicijative rezultirale su dopisom Ministarstva prosvjete upućenu Pokrajinskoj upravi u Splitu u kojem se čak problematiziralo pitanje ostanka Učiteljske škole u Šibeniku te ukazivalo na garancije šibenske općine kojima se obvezala riješiti stambeno pitanje nastavnika škole.²¹ Na koji je način i kada općinska vlast riješila pitanje nastavnčkih stanova iz izvora nije moguće zaključiti, ali je još tijekom 1924. godine problem bio aktualan i predmet, sada već višegodišnjega nezadovoljstva nastavnika, što je moglo predstavljati potencijalnu opasnost za opstanak škole u Šibeniku.²²

Organizacijski problemi na početku djelovanja ipak nisu dovele u pitanje opstanak škole, nastavničko vijeće se polako grupiralo (Prilog 1), a škola je bilježila i značajno povećanje broja učenika. U

¹⁹ SR – AJ – 66 – MPKJ, fasc. 2201, "Pritužba nastavnika učiteljske škole u Šibeniku zbog neudijeljenih stanova, 2. 12. 1922.", str. 1–2.

²⁰ SR – AJ – 66 – MPKJ, fasc. 2201, "Pritužba nastavnika učiteljske škole zbog neudijeljenih stanova, 4. 12. 1922.", str. 1.

²¹ SR – AJ – 66 – MPKJ, fasc. 2201, "Pokrajinskoj upravi za Dalmaciju Split, 8. 2. 1923.", str. 1.

²² Da spor s nastavničkim stanovima nije bio godinama kvalitetno riješen, ukazuje dopis općinskog upraviteljstva Ministarstvu prosvjete u kolovozu 1924. u kojem se uz napore općine na poboljšanju uvjeta rada u učiteljskoj školi, izdjava pitanje stanova: "Ova općina sa svoje strane takogjer se žrtvuje da Učiteljska škola bude odgovarala svrsi. Znajući da je jedan od prvih preduvjeta napretka škole zadovoljstvo nastavnika, ona svim profesorima na Učiteljskoj školi koji nemadu stana doznačuje mjesečnu pripomoć od dinara 500- e da im olakša stambenu krizu". SR – AJ – 66 – MPKJ, fasc. 2201, "Ministarstvu prosvjete Beograd, 4. 8. 1924.", str. 2.

Dalmatinskom glasniku u kolovozu 1923. objavljen je natječaj za upis učenika u sve razrede, a za pripravnici i prvi razred raspored prijemnih ispita te broj upisnih mjesta. Učiteljska škola primala je učenike s napunjenih 14 godina (pripravni razred) odnosno 15 godina (prvi razred), a uvjet za upis u prvi razred bila je završena mala matura u građanskoj školi ili gimnaziji dok su u pripremnici razred primani učenici koji nisu završili nižu srednju školu.²³ Broj polaznika škole na kraju je bio veći od planiranoga što je vidljivo na primjeru upisne kvote učenika za pripravni razred objavljene u *Dalmatinskom glasniku* (30 učenika i 10 učenica). Zbog povećanog interesa učenika, došlo je do probijanja planiranih brojeva, a omjer upisanih učenika prema spolu izjednačio se što je dovelo do formiranja dva odjeljena pripravnoga razreda, muškog (31 učenik) i ženskog (30 učenica).

razredi	učenici	učenice	ukupno m/ž
pripravni muški razred	31	-	31
pripravni ženski razred	-	30	30
1.	28	11	39
2.	23	15	38
3.	27	9	36
4.	21	11	32
ukupno	130	76	206

Tablica 1. Brojčani pregled učenika/ica po spolu i raspored po razredima na početku školske 1923./1924. godine.²⁴

Kako su prve godine rada Učiteljske škole u Šibeniku bile obilježene pojačanim interesom kandidata/ica za upis u pripremnici i prvi razred prostorni kapaciteti školske zgrade i vježbaonice nisu zadovoljavali potrebe, zbog čega se nastojalo ograničiti upisne kvote, najčešće na štetu djevojaka.²⁵ Politički pritisci općinske vlasti, potaknuti neza-

²³ O uvjetima za upis u učiteljsku školu vidi: "Objava", u: *Dalmatinski glasnik*, god. 6, br. 66, Split, 1923., str. 1; M. ZANINOVIĆ, "Škole u Šibeniku i okolici od 1921. do 1941. godine (I. dio)", str. 74; B. MENDEŠ, "Razvoj i djelovanje učiteljskih učilišta u Šibensko-kninskoj županiji", str. 274.

²⁴ SR – AJ – 66 – MPKJ, fasc. 2201, "Brojno stanje učenika i učenica i podaci o razredima, 12. 12. 1923.", str. 1.

²⁵ U obrazloženju školskom odsjeku pokrajinske uprave iz listopada 1923. upravitelj Grgić je ograničavanje upisa učenica preko upisne kvote nastojao

dovoljstvom roditelja neupisanih kandidata/ica, najčešće bi rezultirali otvaranjem usporednih odjeljenja i organizacijom nastave u popodnevnoj smjeni. Takva se situacija dogodila školske 1924./1925. godine kada je na inicijativu šibenske općine veliki župan splitske oblasti zatražio od Ministarstva prosvjete odobrenje usporednog odjeljenja pripravnoga razreda zbog prekobrojnih prijava. Sveukupno je prijemni ispit za upis u pripravni razred položilo 73 kandidata što je daleko prelazilo odobrenu upisnu kvotu od 40 učenika po razredu (30 učenika i 10 učenica). Zbog toga se predlagalo zapošljavanje novoga nastavnika u pripravnom razredu, Klonimira Škalka, tadašnjeg upravitelja građanske škole na Visu i prebacivanje nastavnika vježbaonice Zvonimira Jurića u pripravni razred.²⁶ Prijedlog o prijemu Klonimira Škalka bio je pozitivno riješen te ga nalazimo dalje u popisima nastavnika škole od 1925. godine.²⁷ Zahtjevi za otvaranjem

opravdati nedostatkom učionica, a osobito neadekvatnom vježbaonicom, za koju navodi: "...Zavod nema pomješće za vježbaonicu, dvornicu za glazbu, za gimnastiku ni za naučne zbirke. Vježbaonica morala bi biti četverorazredna. Lanjske godine bila je jednorazredna u jednoj sobici. Ove školske godine za nevolju otvorio se je u prizemlju II. razred. Pomješće je usko, nisko i slabo rasvijetljeno. Prizemlje je prikladno jedino za magaze. Kako se razabire iz gore navedenog, nemoguće je otvoriti u ovom zavodu paralelna odjeljenja s nestašice lokala i po tome se mogu primati u školu djevojčice samo prema raspoloživim mjestima". SR – AJ – 66 – MPKJ, fasc. 2201, "Primanje učenica u učiteljsku školu, 9. 10. 1923.", str. 1. Zbog neadekvatnih uvjeta rada, pristupilo se izgradnji nove vježbaonice godine 1926. koja je bila smještena u neposrednoj blizini zgrade učiteljske škole. U kolovozu 1926. Ministarstvo prosvjete donijelo je rješenje o uređenju vježbaonice u kojem je bilo naglašeno sljedeće: "Prema ukazanoj potrebi i na predlog prosvjetnog inspektora u Splitu odlučujem: da se pri učiteljskoj školi u Šibeniku dosadnja vježbaonica uredi kao osnovna škola u dva tipa, i to na ovaj način: Prvi će se tip sastojati iz tri muška odjeljenja; I. će odjeljenje (razred) sačinjavati djeca 1. godišta, II. odjeljenje djeca 2. i 3. godišta a III. odjeljenje djeca 4., 5. i 6. godišta. ... Drugi će tip vježbaonice sastojati iz jednog mješovitog odjeljenja (razreda) sa svih šest godišta, jer u Dalmaciji prevladaju osnovne škole baš toga tipa." SR – AJ – 66 – MPKJ, fasc. 2201, "Vežbaonica učit. škole u Šibeniku – uređenje, 30. 8. 1926.", str. 1-2.

²⁶ SR – AJ – 66 – MPKJ, fasc. 2201, "Učiteljska škola Šibenik. Paralelno odelenje u pripravnom razredu, 7. 10. 1924.", str. 1. Klonimir Škalko bio je učiteljem vježbaonice i odgajateljem u konviktu Muške učiteljske škole u Arbanasima kod Zadra. Ne nalazimo ga u popisu nastavnika učiteljske škole nakon njena preseljenja u Dubrovnik, školske 1921./1922. godine.

²⁷ SR – AJ – 66 – MPKJ, fasc. 2201, "Podela predmeta na nastavnike, 17. 8. 1925.", str. 2-3.

usporednih odjeljenja bili su više pravilo nego izuzetak tijekom prvih godina djelovanja škole u Šibeniku, a pritisak političke vlasti išao je tako daleko da su u školskoj 1925./1926. godini tražili otvaranje trećeg odjeljenja prvoga razreda.²⁸ Uvidom u statističke podatke o broju učenika i razreda u Učiteljskoj školi u Šibeniku na početku školske godine vidljivo je kako do otvaranja trećeg odjeljenja prvoga razreda, ipak nije došlo, najvjerojatnije zbog preopterećenosti prostornih kapaciteta.²⁹

razredi	učenici	učenice	ukupno m/ž
pripravni	13	10	23
1.a	26	14	40
1.b	26	14	40
2.a	42	-	42
2.b	-	42	42
3.	28	17	45
4.	21	18	39
ukupno	156	115	271

Tablica 2. Brojčani pregled učenika/ica po spolu i raspored po razredima na početku školske 1925./1926. godine.³⁰

Učiteljska škola u Šibeniku u prvim godinama rada bilježila je pozitivne upisne trendove i premda je bilo oscilacija u broju upisanih učenika/ica oni nisu uvijek bili rezultat smanjenog interesa kandidata

²⁸ U brzojavu kojeg je šibenska općina poslala Ministarstvu prosvjete navodi se kako je ostalo neupisanih u prvi razred 35 kandidata (27 ž i 8 m) te da je: "... nužno formirati treću paralelu prvog tečaja... jer gradjanstvo nestrpljivo očekuje hitno i pozitivno resenje..." SR – AJ – 66 – MPKJ, fasc. 2201, "Brzojav, 15. 9. 1925."

²⁹ Zbog povećanog broja učenika i usporednih odjeljenja, nedostajalo je učionica zbog čega je bila iznajmljena dvorana u susjednoj zgradi. Podatak o organizaciji nastave u dvije zgrade nalazimo u izvještaju prosvjetnog inspektora splitske oblasti Vinka Lozovine koji je u svibnju šk. 1925./1926. proveo nadzor škole te naveo kako se nastava održava u dvije zgrade od kojih je jedna u državnom vlasništvu a druga privatna u kojoj je bila iznajmljena dvorana za koju je općina plaćala najam. SR – AJ – 66 – MPKJ, fasc. 2201, "Izvještaj ministarskog izaslanika o radu u Učiteljskoj školi u Šibeniku u školskoj 1925-1926. g., 21. 6. 1926."

³⁰ SR – AJ – 66 – MPKJ, fasc. 2201, "Izvještaj o stanju škole u školskoj 1925-1926. godini", str. 3.

za učiteljskom profesijom. Prosvjetne politike Ministarstva nisu uvijek uvažavale interese lokalnih dalmatinskih sredina uslijed čega je jedan broj kandidata/ica za učiteljsku školu ostajao neupisan. U školskoj godini 1926./1927. u prvi razred prijavilo se 90 učenika zbog čega je šibenska općina uputila brzojav "u ime općinstva ove općine i općina sjeverne Dalmacije" u kojem je od Ministarstva tražila otvaranje drugog odjeljenja prvoga razreda.³¹ Ministarstvo nije uvažilo molbu što je potaknulo upraviteljstvo šibenske općine da u odgovoru upozori na političke posljedice takve odluke i pozove na njezino revidiranje "u interesu one djece, koja inače ostaju bez škole, kao i radi prestiža same vlasti, kojoj se prigovara da izdaje odredbe ne uzimljuć u obzir potrebe pučanstva..."³² Izvještaj upravitelja škole Ive Bellottia iz listopada 1926. potvrđuje da je došlo do određenoga popuštanja prosvjetnih vlasti jer se u prvi razred upisalo 55 učenika (27 učenika i 28 učenica). Školske 1926./1927. godine bio je ukinut pripralni razred, što je vidljivo iz izvještaja upravitelja Bellottia, čime bi se donekle mogli objasniti naknadni upisi u prvi razred.³³ Tijekom školske godine broj primljenih učenika popeo se na 63 (30 učenika i 33 učenice), što je na kraju dovelo do formiranja dva odjeljenja prvoga razreda, muškog i ženskog.³⁴

razredi	učenici	učenice	ukupno m/ž
1.	27	28	55
2.a	21	17	38
2.b	22	15	37
3.a	36	-	36
3.b	-	40	40

³¹ SR – AJ – 66 – MPKJ, fasc. 2201, "Brzojav, 10. 9. 1926."

³² SR – AJ – 66 – MPKJ, fasc. 2201, "Općina Šibenik, Ministarstvu prosvete Beograd, 12. 10. 1926.", str. 1.

³³ Dodatnu potvrdu o ukidanju pripravnog razreda u školskoj godini 1926./1927. nalazimo i u dokumentu upravitelja Bellottia iz siječnja 1928. kada je u izvještaju Ministarstvu govorio o profilu upisanih učenika u 1. razred sljedeće školske godine: "... a pripralni razred koji je bio pri ovoj školi do šk. god. 1926./1927. svršio je 2 učenika i 5 učenica (ponovci)..." SR – AJ – 66 – MPKJ, fasc. 1022, "Podaci za I. razred, 16. 1. 1928.", str. 1.

³⁴ SR – AJ – 66 – MPKJ, fasc. 1022, "Izvještaj direktora državne učiteljske škole o stanju škole u drugom tromesečju šk. 1926-27. god., 6. 3. 1927.", str. 2.

4.	28	18	46
ukupno	134	118	252

Tablica 3. Brojčani pregled učenika/ica po spolu i raspored po razredima na početku školske 1926./1927. godine.³⁵

Nedosljedna politika Ministarstva prosvjete i neizvjesnost kod upisa učenika u školu izazivala je opravdano nezadovoljstvo roditelja i društvene javnosti, tim više što se takva praksa ponavljala iz godine u godinu. Broj učenika Učiteljske škole u Šibeniku do školske 1929./1930. godine bio je na zadovoljavajućoj razini, premda se osjetio blagi pad učenika prema kraju desetljeća. U tom razdoblju došlo je do promjene trenda s obzirom na spolnu strukturu polaznika učiteljske škole i kada se promatra broj učenica u ukupnom broju polaznika škole primjećuje se njihov kontinuirani rast. Školske 1928./1929. godine taj se omjer preokrenuo u korist učenica što je vidljivo iz izvještaja tadašnjeg upravitelja škole Mihe Dulčića o stanju škole na kraju prvoga tromjesečja kada je školu pohađalo 207 učenika (95 učenika i 112 učenica).³⁶ Neovisno od toga, u natječajima koje je temeljem rješenja Ministarstva prosvjete raspisivala uprava škole upisne kvote nisu bile promijenjene. Zahvaljujući političkim pritiscima, a uslijed nezadovoljstva roditelja neupisanih kandidatice, prosvjetne vlasti dopuštale su naknadna primanja, uspostavljanje usporednih odjeljenja, ali to uvijek nije bio slučaj. Školske 1929./1930. godine za upis u školu bilo je prijavljeno čak 50 učenica i 23 učenika a na kraju je u prvi razred upisano 20 učenika i svega 15 učenica.³⁷

³⁵ SR – AJ – 66 – MPKJ, fasc. 2201, "Brojno stanje učenika, 30. 10. 1926."

³⁶ SR – AJ – 66 – MPKJ, fasc. 1022, "Izvještaj direktora Učiteljske škole o stanju škole u I. tromesečju šk. 1928-29. god., 18. 12. 1928.", str. 2.

³⁷ Upravitelj škole Miho Dulčić u izvještaju o otvorenju škole objasnio je kriterije koji su primijenjeni prilikom upisa učenica u školu na sljedeći način: "Pri izboru ženskih uzet je u obzir raspis Min. Prosv. i uzele su se prvenstveno učenice iz gimnazije tim više što je praksa u ovom zavodu pokazala da su učenice iz gimnazije i s nižim uspjehom još puno bolje nego one iz građanskih škola. Bit će da je tome uzrok što u Dalmaciji u građanskim školama su učitelji većinom s kvalifikacijama za osnovne škole." SR – AJ – 66 – MPKJ, fasc. 1022, "Izvještaj o otvoru škole, 1. 10. 1929.", str. 2. Prosvjedi roditelja nisu bili uvaženi, a iz brzojava koji je bio upućen Ministarstvu prosvjete saznajemo kako u Učiteljsku školu nije bila primljena niti jedna učenica sa završenom građanskom školom iz Šibenika: "Kod primanja u prvi razred učiteljske škole u Šibeniku nije primljena nijedna svršena učenica šibenske građanske škole i ako su svršile

Godine 1929. bilo je produženo školovanje u učiteljskim školama na 5 godina donošenjem Zakona o učiteljskim školama i izmijenjeni su uvjeti upisa prema kojima se tražila završena srednja škola i mala matura uz polaganje prijemnog ispita. Iznimno se dopuštao upis odličnim učenicima sa završenom građanskom školom i položenim prijemnim ispitom.³⁸ Učiteljska škola u Šibeniku te je školske godine zabilježila značajno smanjenje broja učenika, sveukupno je školu pohađao 161 učenik (69 učenika i 92 učenice), prema izvještaju upravitelja iz ožujka 1930.³⁹ Upisom jednog učenika u treći razred taj se broj povećao na 162 na kraju školske godine. Podatci na kraju školske godine od 1922./1923. do 1929./1930. prikazani u Tablici 4 pokazuju kretanje broja učenika u Učiteljskoj školi u Šibeniku kao i udio učenika/ica u postotcima po spolu.

šk. godina	učenici	učenice	ukupno m/ž
1922./1923.	-	-	141
1923./1924.	128 62,75%	76 37,25%	204
1924./1925.	171 57,77%	125 42,23%	296
1925./1926.	154 56,20%	120 43,80%	274
1926./1927.	138 53,08%	122 46,92%	260

školu s odličnim ili vrlo dobrim uspjehom. Kao roditelji djece molimo zaštitu i apeliramo da se izbor provede strogo u smislu postojeće ministarske naredbe. SR – AJ – 66 – MPKJ, fasc. 1022, "Brzjav, 17. 9. 1929." Na koncu je ipak došlo do primanja 3 učenice sa završenom građanskom školom, 2 učenice iz Splita i 1 iz Šibenika, a upravitelj Dulčić to je objasnio na način: "Škola koja je do sada davala najbolje učenike je Gradjanska škola u Splitu. Zato je iz te škole bilo uzeto 3 učenice koje su se prijavile... pošto je jedna učenica iz gradjanske škole u Splitu odustala uzeta je na njezino mjesto jedna iz gradjanske škole u Šibeniku". SR – AJ – 66 – MPKJ, fasc. 1022, "Izvještaj o otvoru škole, 1. 10. 1929.", str. 2.

³⁸ "Zakon o učiteljskim školama", *Službene novine Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca*, (Beograd), XI, 1929.

³⁹ SR – AJ – 66 – MPKJ, fasc. 1022, "Izvještaj direktora Učiteljske škole o stanju škole u II. tromesečju šk. 1929-30. god., 8. 3. 1930.", 3.

1927./1928.	119 50,21%	118 49,79%	237
1928./1929.	97 46,41%	112 53,59%	209
1929./1930.	70 43,21%	92 56,79%	162

Tablica 4. Broj učenika Učiteljske škole u Šibeniku na kraju školske (1922./1923. - 1929./1930.) godine i udio učenika/ica po spolu.⁴⁰

Broj učenika/ica koji su položili ispit zrelosti i time završili školovanje do 1929. godine iznosio je 336. Te je podatke upravitelj M. Dulčić na traženje Ministarstva prosvjete poslao u Beograd. Za školsku 1929./1930. godinu nema podataka, za pretpostaviti je da se ispiti nisu održali zbog produljenja školovanja.⁴¹

⁴⁰ SR – AJ – 66 – MPKJ, fasc. 2628, "Statistika Državne učiteljske škole u Šibeniku od školske 1923./1924. do 1929./1930. godine. Podatak o broju učenika Učiteljske škole u Šibeniku šk. 1922./1923. godine preuzet je iz literature. Vidi: I. PERIĆ, "Razvitak i djelovanje učiteljskih škola u Dalmaciji", str. 172.

⁴¹ Ispiti zrelosti održavali su se prema propisima koji su bili naslijeđeni iz austrijskoga vremena i već zastarjeli, što je organizacijski otežavalo njihovo provođenje. Upravitelj šibenske učiteljske škole I. Bellotti uputio je dopis Ministarstvu prosvjete u veljači 1928. u kojem je razjasnio razloge zbog kojih se tražila, ako ništa drugo, onda provedba privremene reforme ispita zrelosti. U dopisu je bilo naglašeno sljedeće: "Prošle je školske godine Uprava ove škole, na osnovu jednoglasnoga zaključka sjednice Nastavničkog savjeta, zamolila Tu Vlast da bi provela privremenu reformu za polaganje ispita zrelosti pri ovoj školi. ...Pri ovoj se školi ispit zrelosti još uvijek polaže po starim propisima, a to znači da đaci moraju polagati ispit iz svih naučnih predmeta koje su tijekom školovanja učili, samo su oslobođeni onih predmeta, u kojima su zadnje dvije školske god. imali ocjenu: "vrlo dobro" ili "odlično". Takvih oslobođenja obično nema mnogo". SR – AJ – 66 – MPKJ, fasc. 1022, "Reforma ispita zrelosti, 26. 2. 1928.", str. 1. Ministarstvo nije udovoljilo zahtjevu jer su se ispiti zrelosti i u lipanjskom roku 1928. održali prema postojećim propisima. Ispitu je nazočio i ministarski izaslanik Milovan Grba koji je na početku pročitao odluku ministra prosvjete prema kojoj se "ima učiteljski ispit vršiti po Pravilima, po kojima je dosad vršen u pojedinim školama". Učiteljski ispit bio je usmeni i pisani, a maturalne zadaće pisale su se iz pedagogije, srpsko – hrvatskog jezika, matematike, njemačkog i francuskog jezika. SR – AJ – 66 – MPKJ, fasc. 1022, "Zapisnik završne sjednice ispitnog odbora za IV. A razred, 25. 6. 1928.", str. 1-2.

šk. godina	učenici	učenice	ukupno m/ž
1921./1922.*	11	-	11
1922./1923.	9	5	14
1923./1924.	23	14	37
1924./1925.	31	16	47
1925./1926.	30	22	52
1926./1927.	36	15	51
1927./1928.	33	35	68
1928./1929.	32	24	56
ukupno	205	131	336

Tablica 5. Broj učenika Učiteljske škole u Šibeniku koji su položili ispit zrelosti do 1929. godine.⁴²

* Podatci za šk. 1921./1922. su iz vremena kada je Učiteljska škola bila smještena u Dubrovniku.

Socijalno podrijetlo učenika koji su pohađali Učiteljsku školu u Šibeniku moguće je dijelom rekonstruirati temeljem statističkih podataka o zanimanju roditelja koje su upravitelji svake školske godine dostavljali Ministarstvu prosvjete. Problem u statističkoj obradi predstavljaju "skriveni" podatci koji zbog zbirnoga prikazivanja određenih kategorija zanimanja ostaju nepoznati, odnosno nije ih moguće razlučiti. Također, nije moguće procijeniti udio umirovljenih roditelja prema njihovim zanimanjima. Teško je procijeniti koje sve profesije predstavljaju npr. *intelektualne radnike*. U kasnijim godinama kategorije su ponešto bolje precizirane, tako se za školsku godinu 1927./1928. uvodi kategorija (*svećenici, liječnici, apotekari, advokati, inženjeri i ostali intelektualni radnici*), podatci su zbirni, ali se ipak zna koje su profesije tim pojmom bile obuhvaćene. Također se tada izdvajaju nastavnici (*nastavnici svih škola*) kao posebna kategorija za razliku od prijašnjih godina kada su, za pretpostaviti je, i oni bili u kategoriji *intelektualnih radnika*. Slična je situacija s činovnicima koje se kasnije promatra u kategoriji (*državni, banski, općinski i privatni*), a ranijih godina nisu bili uočljivi. Prvih godina djelovanja škole postojala je kategorija (*fizički radnici*), tako da je bilo nemoguće doznati radi li se isključivo o roditeljima koji su bili radničkoga zanimanja ili se među njima kriju i roditelji zemljoradnici. Upravo su

⁴² SR – AJ – 66 – MPKJ, fasc. 1022, "Statistika učenika drž. učiteljske škole koji su položili učiteljski ispit zrelosti od oslobođenja do škol. god. 1928./29., 27. 2. 1930.", str. 3.

– *fizički radnici* bili i najbrojnija kategorija roditelja do trenutka kada se počela voditi odvojena statistika iz koje je moguće vidjeti postotak zastupljenosti roditelja zemljoradnika u učeničkoj populaciji i tada udio roditelja radničkih zanimanja bilježi značajan pad, a postaje jasno kako su učenici iz seoskih sredina u toj kategoriji bili brojniji. Uz njih, druge dvije skupine roditeljskih zanimanja, pritom se misli na kategoriju činovničkih zanimanja i obrtničko-trgovačko-ugostiteljskih zanimanja, prevladavaju u učeničkoj populaciji Učiteljske škole u Šibeniku, osobito je to uočljivo od školske 1927./1928. godine. Dok je najmanji udio roditelja bio kod pripadnika intelektualne više klase u koju ulaze liječnici, advokati, inženjeri i sl., a iznenađuju podaci o malom udjelu roditelja nastavničke profesije u populaciji učenika škole (premda se radi samo o podacima za dvije školske godine). Zanimljiv je također podatak iz školske 1929./1930. godine kada je zabilježen značajan pad broja učenika (na svega 11), čiji su roditelji bili zemljoradnici. Odluka Ministarstva prosvjete iz listopada 1929. o ukidanju stipendiranja učenika učiteljskih škola zasigurno je mogla pridonijeti padu broja učenika iz seoskih sredina koji su zbog nepostojanja školskog internata bili prisiljeni plaćati smještaj i prehranu.⁴³

šk. godina	roditelji			ukupno učenika
	intelektualni radnici	obrnici, trgovci i ugostitelji	fizički radnici	
1923./1924.	78 38,24%	35 17,15%	91 44,60	204
1924./1925.	141 47,64%	59 19,93%	96 32,43%	296
1925./1926.	83 30,29%	50 18,24%	141 51,45%	274

Tablica 6. Učiteljska škola u Šibeniku (1923./1924. – 1925./1926.) – zanimanje roditelja.⁴⁴

⁴³ Odluku o ukidanju stipendiranja učenika učiteljskih škola u državi donijelo je Ministarstvo prosvjete 29. 9. 1929. "jer je navodno bio iscrpljen kredit u tu svrhu". Učenici slabijeg imovinskog statusa takvom odlukom bili su izravno pogođeni, a osobito u sredinama koje nisu imale riješen internatski smještaj, što je bio slučaj sa šibenskom učiteljskom školom. Vidi: M. ZANINOVIĆ, "Škole u Šibeniku i okolici od 1921. do 1941. godine (II. dio)", str. 14.

⁴⁴ SR – AJ – 66 – MPKJ, fasc. 2628, "Statistika Državne učiteljske škole u Šibeniku od školske 1923./1924. do 1925./1926. godine."

šk. godina	roditelji					ukupno učenika
	državni činovnici i zvaničnici	općinski i privatni činovnici intelektualni radnici	obrtnici, trgovci i ugostitelji	zemljoradnici	radnici	
1926./1927.	97 37,31%	24 9,23%	62 23,85%	68 26,15%	9 3,46%	260

Tablica 7. Učiteljska škola u Šibeniku školske 1926./1927. godine – zanimanje roditelja.⁴⁵

šk. godina	roditelji							ukupno učenika
	činovnici*	nastavnici*	intelektualni radnici*	obrtnici, trgovci i ugostitelji	zemljoradnici	radnici	mornari i ribari	
1927./1928.	81 34,17%	7 2,95%	5 2,10%	63 26,58%	58 24,47%	22 9,28%	1 0,42%	237
1928./1929.	63 30,14%	12 5,74%	–	63 30,14%	57 27,27%	14 6,69%	–	209
1929./1930.	59 36,42%	–	13 8,02%	65 40,12%	11 6,79%	14 8,64%	–	162

Tablica 8. Učiteljska škola u Šibeniku (1927./1928. – 1929./1930.) – zanimanje roditelja.⁴⁶

* Podatci uključuju državne, banske, samostalne (samoupravne), i privatne diferencijacije činovničkih poslova.

* Školske godine 1929./1930. nije bila izdvojena kategorija zanimanje roditelja (nastavnici svih škola).

* Podatci nisu diferencirani ali je navedeno koja su zanimanja roditelja uključena – svećenici, liječnici, apotekari, advokati, inženjeri i ostali intelektualni radnici.

Državne vlasti u Kraljevini SHS nisu uspjele u razdoblju od 1918. do 1929. godine donijeti zakon u učiteljskim školama kojim bi se ujednačio rad učiteljskih škola na cijelome prostoru države. Radile su se određene korekture programa u tzv. nacionalnim predmetima (npr. u materinskom jeziku koji se naziva srpsko-hrvatskim ili narodnim jezikom, povijesti, geografiji), ali je reorganizacija rada učiteljskih

⁴⁵ SR – AJ – 66 – MPKJ, fasc. 2628, "Statistika Državne učiteljske škole u Šibeniku od školske 1926./1927. godine."

⁴⁶ SR – AJ – 66 – MPKJ, fasc. 2628, "Statistika Državne učiteljske škole u Šibeniku od školske 1927./1928. do 1929./1930. godine."

škola u prvom desetljeću postojanja države izostala. Takvo stanje potrajalo je sve do 1929. godine, kada je nakon uvođenja diktature država u skladu s politikom nacionalnoga jedinstva, započela s ujednačavanjem školskog sustava. Tek je tada, 27. rujna 1929., bio proglašen Zakon o učiteljskim školama. Zakonom je u čl. 1. istaknuto kako "učiteljske škole služe za stručno obrazovanje učitelja narodnih škola" pružajući temeljna i opća (pedagoška) znanja, "obrazujući ih u duhu državnoga i narodnog jedinstva i verske trpeljivosti".⁴⁷ Učiteljske škole su državne, muške ili ženske, a iznimno je moguće osnovati mješovitu školu ukoliko to lokalne prilike zahtijevaju. Školovanje je s 4 povećano na 5 godina i završava polaganjem učiteljskoga diplomskog ispita. Vježbaonica je sastavni dio učiteljske škole, a smještaj učenika treba biti internatski organiziran.⁴⁸

Godine 1931. bio je donesen nastavni plan i program koji je vrijedio za sve učiteljske škole u Kraljevini Jugoslaviji. Njime su, osim produljenja školovanja za jednu godinu, bili uvedeni seminari u višim razredima (4. i 5. razredu) iz prirodne i pedagoške grupe predmeta, povijesti sa zemljopisom, narodnoga (srpskog – hrvatskog) jezika s književnošću i stranog jezika.⁴⁹

⁴⁷ "Zakon o učiteljskim školama", *Službene novine Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca*, (Beograd), XI, 1929., str. 1851.

⁴⁸ *Isto*, str. 1851-1854.

⁴⁹ Nastavni plan vidi: M. ZANINOVIĆ, "Škole u Šibeniku i okolici od 1921. do 1941. godine (II. dio)", str. 11. Predmeti zastupljeni u učiteljskim školama nastavnim planom iz 1931. godine bili su za pedagošku grupu predmeta (*psihologija s logikom, opća pedagogija, historija pedagogije, metodika, školski rad*), prirodnu grupu predmeta (*prirodopis, kemija s tehnologijom, fizika, matematika*). Uz navedene predmete učili su se još sljedeći predmeti: *vjeronauk, narodni jezik (srpsko-hrvatski), strani jezik, povijest, zemljopis, higijena, poljoprivreda i domaćinstvo, pjevanje, sviranje, ručni rad, školska organizacija i administracija, narodna ekonomija, osnove socijologije te tjelesni odgoj*. U vrijeme rasprava o novom nastavnom planu, koje su bile potaknute donošenjem Zakona o učiteljskim školama, bila su pozvana nastavnička vijeća i upravitelji učiteljskih škola na iznošenje mišljenja o mogućnostima poboljšanja nastave i programa. Upravitelj M. Dulčić, uza suglasnost nastavničkog vijeća šibenske učiteljske škole, u dopisu Ministarstvu opširno je iznio svoje mišljenje, između ostalog, naglašavajući potrebu uvođenja novoga predmeta – sociologije te ukazao na značenje predmeta kao što su poljoprivreda i ručni rad. Svoje je prijedloge obrazložio na sljedeći način: "U predloženom planu smjestio sam neke predmete... ..nekim sam disciplinama dao osobitu važnost jer su po mom

Ukidanje Učiteljske škole u Šibeniku 1932. godine i ponovni početak rada

Školske 1930./1931. godine broj učenika škole povećao se na 186 (76 učenika i 110 učenica), a upisom u prvi razred (15 učenika i 22 učenice) i produžetkom školovanja na 5. godinu (u petom razredu bila su dva odjeljenja: muški – 24 učenika i ženski – 32 učenice), činilo se da je škola prebrodila pad broja učenika, zabilježen u prethodnoj školskoj godini.⁵⁰ To se ipak pokazalo netočnim zbog maloga broja prijava u prvi razred sljedeće školske 1931./1932. godine kada je bilo upisano svega 25 učenika (4 učenika i 21 učenica). Smanjenjem interesa za upis u školu, posebno muških kandidata, prisililo je upravitelja Dulčića na upis svih prijavljenih kandidatice kako bi se osiguralo otvaranje prvoga razreda, zaobilazeći pritom rješenje o upisu koje je donijelo Ministarstvo prosvjete. Učenice su u prvi razred bile upisane uvjetno do odobrenja upisa od strane Ministarstva prosvjete.⁵¹

shvaćanju osobito važni za narodno upućivanje – kao poljoprivredi i ručnom radu... Uveo sam jednu novu disciplinu koja bi po mojemu shvaćanju bila od potrebe učitelju. Ja sam je označio socijalne nauke, pod kojim se imenom mora da shvati potreba narodna u svakodnevnom životu kao n. p. poznavanje zemljišnika – osnivanje i održavanje zadruga, upućivanje u sudbenoj, kaznenoj i civilnoj proceduri itd". SR – AJ – 66 – MPKJ, fasc. 1022, "Predlog kako da se prilagodi nastava novom nastavnom planu, 17. 2. 1930.", str. 2-3.

⁵⁰ Na završnoj sjednici nastavnickoga vijeća za šk. 1930./31., održanoj 24. 6. 1931., raspravljalo se o uzrocima koji su doveli do povećanja udjela učenica u ukupnu broju učenika škole. Upravitelj škole Dulčić naglasio je sljedeće: "Izgleda da su sadašnje učenice III. i IV. raz. zato u većini jer nije bilo dovoljno prijavljenih muških.- tako su i u I. raz. položili ispit više ženskih nego muških. Nije u našoj kompetenciji da u to pitanje zadiremo premda bi bili pozvani da prema lokalnim prilikama dademo naše mišljenje i kad bi to bilo na dnevnom redu mislim da bi ste se složili s mojim mišljenjem da dok nema u našoj banovini specijalno muških i ženskih učiteljskih škola sa uređenim odnosnim internatom mora da bude mješovitih škola da se tako dade mogućnost vaspitanja i ženskoj djeci". SR – AJ – 66 – MPKJ, fasc. 1023, "Zapisnik godišnje sjednice nastavnickog savjeta, 24. 6. 1931.", str. 3.

⁵¹ Ministarstvo prosvjete uputilo je dopis u povodu primanja učenica u 1. razred u kojem je prozvalo upravitelja Dulčića na odgovornost i objašnjenje prekobrojnog upisa. Upravitelj se pravdao "uvjetnim" upisom učenica do dozvole Ministarstva, ali je ipak postigao cilj jer je u spomenutom dopisu bilo navedeno: "Učenice koje ste već upisali u I. razred i koje su redovno pohađale školu dosada zadržaćete u školi". SR – AJ – 66 – MPKJ, fasc. 1023, "Direktoru Učiteljske škole Šibenik, 16. 10. 1931."

Upis učenika je na kraju proveden, a upravitelj Dulčić tim je postupkom pokušao osigurati kontinuitet u radu škole u situaciji kada se preispitivalo postojanje "prekobrojnih" učiteljskih škola i planiralo njihovo ukidanje. O glasinama, odnosno mogućnosti ukidanja škole, očitovala se predstavkom šibenska općinska vlast u siječnju 1932. godine, naglašavajući pogubne posljedice takve odluke, zbog koje bi prostor "od Sušaka do Dubrovnika, sa čitavim arhipelagom sjeverne i srednje Dalmacije" ostao bez učiteljske škole.⁵² Podršku opstanku škole iskazivali su predstavnici općinskih vlasti u dalmatinskim sredinama koji su brzojavima upućenim Vladi Kraljevine Jugoslavije i ministru prosvjete pokušavali spriječiti takav scenarij.⁵³ Razvitak događaja potvrdio je, nažalost istinitost najava o ukidanju Učiteljske škole u Šibeniku, a svi naponi u kojima je prednjačila šibenska općina i njen načelnik Mate Karađole, nisu urodili plodom. Odluku o ukidanju škole donijelo je Ministarstvo prosvjete 22. lipnja 1932.⁵⁴ Neposredno po ukidanju škole podužim tekstom obraćaju se ministru prosvjete zabrinuti roditelji s molbom o ponovnom razmatranju odluke zbog koje je budućnost njihove djece došla u pitanje.⁵⁵

⁵² SR – AJ – 66 – MPKJ, fasc. 1023, "Predstavka općine Šibenik u predmetu Učiteljske škole u Šibeniku, 19. 1. 1932."

⁵³ Brzjavni podrške opstanku Učiteljske škole u Šibeniku poslani su iz više dalmatinskih sredina (Omiša, Šestanovca, Makarske, Nina, Trogira, Starog Grada, Zlarina, Preka), prostora koji je gravitirao školi i koji bi njenim zatvaranjem bio najviše pogođen. Uglavnom je riječ o mjestima i manjim gradovima sjeverne i središnje Dalmacije. U brzjavu kojega je npr. poslala općinska uprava Preka pozivaju se na tradiciju zadarske učiteljske škole, a u tekstu naglašavaju sljedeće: "Uporno se šire glasine da će učiteljska škola u Šibeniku – žarište nacionalnih osjećaja nasljednica prvog učiteljskog zavoda iz otetog Zadra ukinuti. Takav korak ubio bi u nacionalnom i kulturnom pogledu čitavo pučanstvo primorske banovine a najviše otočje sjeverne Dalmacije koje bi u tom slučaju ostalo bez svojeg kulturnog središta za učiteljski podmladak i steklo nepobitno uvjerenje da mu se institucija srcu prirasla ukida proti njegovoj volji..." SR – AJ – 66 – MPKJ, fasc. 1023, "Brzjav, 3. 6. 1932."

⁵⁴ SR – AJ – 66 – MPKJ, fasc. 1023, "Godišnji izvještaj za škol. god. 1931/32., 14. 10. 1932.", str. 2-3.

⁵⁵ Iz teksta doznajemo kako je većina roditelja slabijega materijalnog statusa, najčešće je riječ o zemljoradnicima, obrtnicima, umirovljenicima i nižim činovnicima podrijetlom iz Šibenika i okolice koji nisu bili u mogućnosti poslati svoju djecu na školovanje u neku drugu sredinu. SR – AJ – 66 – MPKJ, fasc. 1023, "Gospodinu dr. Dragutinu Kojiću, Ministru prosvete, 28. 6. 1932."

Šibenska općina ukidanje škole smatrala je ozbiljnim političkim propustom zbog strateškoga položaja kojeg je Šibenik dobio gubitkom Zadra, kada se pozicionirao kao jedno od značajnijih središta u Dalmaciji, osobito njezina sjevernoga dijela.⁵⁶ Posljedice takve odluke zahvaćale su različite aspekte političkoga i društvenog života, a na osnovnoj razini najviše su pogađale tadašnje učenike, njihove obitelji i nastavnike koji su dijelom bili angažirani i razmješteni u druge učiteljske škole u državi, a dijelom umirovljeni (Prilog 2), uključujući i upravitelja Miha Dulčića koji je nakon umirovljenja, 4. srpnja 1932. bio razriješen dužnosti.⁵⁷ Imovina Učiteljske škole predana je "na čuvanje" upravitelju realne gimnazije u Šibeniku. Odluka o zatvaranju škole tako je izgledala konačnom.

Ipak, tijekom ljetnih mjeseci aktivno se radilo na ishodu ponovnoga pokretanja rada škole na čemu se osobito angažirao narodni zastupnik dr. Marko Kožul s interpelacijom u Narodnoj skupštini Kraljevine Jugoslavije početkom kolovoza 1932. U njoj je prozvao Dragutina Kojića, ministra prosvjete, za selektivni pristup i potpunu odsutnost političkoga promišljanja, optuživši ga da zapostavlja Šibenik i dalmatinsko primorje. Analizirao je pritom politiku talijanskih vlasti i njezin odnos prema Zadru te istaknuo da "u uporedbi sa Zadrom koji čini velike napore u kulturnom smjeru mi ukidamo i ono što šezdeset godina postoji".⁵⁸ Stavlanje interpelacije na dnevni red

⁵⁶ U brzojavu kojega je u ime šibenske općine poslao načelnik M. Karadole vijest o zatvaranju škole dočeka je s nevjericom, što je jasno iz sadržaja u kojem je bilo istaknuto sljedeće: "Glas o ukinuću šibenske preparandije ispunio je stanovništvo grada i općine neizmjernim i strahovitim zaprepašćenjem. Ne vjerujemo u istinitost jer nakon toliko predstavaka obrazloženih tvrdom argumentacijom i historijskom podlogom držimo stvar nemogućim... pučanstvo starodrevnog i patriotskog grada Šibenika koji ničim nije to zaslužio izrazujem duboko žaljenje i vjerujem još uvijek skupa s pučanstvom od 40-hiljada duša da će se ukinuće šibenske preparandije opozvati". SR – AJ – 66 – MPKJ, fasc. 1023, "Brzjav, 27. 6. 1932."

⁵⁷ SR – AJ – 66 – MPKJ, fasc. 1023, "Godišnji izvještaj za škol. god. 1931/32., 14. 10. 1932.", str. 2-3.

⁵⁸ SR – AJ – 66 – MPKJ, fasc. 1023, "Žurna interpelacija narodnog poslanika dr. Marka Kožula i drugova na g. ministra prosvete, 5. 8. 1932.", 2; Marko Kožul, političar (Ražanac, 1887. – Zagreb?, 1945.?), gimnaziju je završio u Zadru 1907., a 1913. doktorirao pravo u Zagrebu. Djeluje u Šibeniku kao odvjetnik od 1918. godine. Na početku se politički angažirao u HSS-u. Godine 1926.-1927.

skupštine te traženje objašnjenja imalo je pozitivan učinak i bilo je prilog u naporima cjelokupne zajednice koji su na kraju doveli do ponovnog otvaranja škole, na jesen 1932. Zahvaljujući tome bio je zadržan kontinuitet nastavnoga rada budući da je zatvaranje učiteljske škole uslijedilo nakon završetka nastavne godine, u lipnju 1932.

Donošenjem odluke o ponovnom otvorenju Učiteljske škole u Šibeniku postavljen je za vršitelja dužnosti upravitelja Mirko Ležaić, njezin dugogodišnji nastavnik. U kratkom roku do otvorenja škole trebalo je održati popravne ispite te provesti upis učenika u prvi razred zbog čega je v.d. upravitelj Ležaić dopisom banskoj upravi u Splitu tražio dodatna uputstva, obrazlažući zahtjev pojačanim interesom roditelja.⁵⁹ Organizacija nastave je zbog umirovljenja značajnoga dijela nastavnog osoblja, odnosno njihova premještanja u druge učiteljske škole bila znatno otežana a u školu se vratilo tek 6 stalnih i 4 honorarna nastavnika (Prilog 3). S odmakom školske godine taj se broj povećavao novim zaposlenjima, a jedan dio premještenih nastavnika vraćao se natrag u Šibenik. Na osobni zahtjev vratili su se Antun Farčić i Klonimir Škalko, dok je Marko Marinčić (predavao je matematiku i fiziku) došao u Učiteljsku školu iz realne gimnazije u Šibeniku.⁶⁰ Zbog navedenih razloga nastava je započela sa za-kašnjenjem, 18. listopada 1932.⁶¹ Posljedice odluke o ukidanju škole

obnašao je službu gradskoga načelnika. Podupirao je kralja Aleksandra nakon njegova proglašenja diktature, sudjeluje na izborima 1931. godine i postaje zastupnikom u Narodnoj skupštini. Od 1935.-1937. bio je ministar graditeljstva. Zbog navodne suradnje s okupatorom, osuđen je godine 1945. na smrt. "Kožul Marko", u: *Hrvatski biografski leksikon* (online). <https://hbl.Izmk.hr/clanak/kozul-marko> (14. 4. 2024.).

⁵⁹ SR – AJ – 66 – MPKJ, fasc. 1023, "Uputstva za otvor škole, 1. 9. 1932."

⁶⁰ SR – AJ – 66 – MPKJ, fasc. 1023, "Posljedna podela predmeta na nastavnike, 6. 1. 1933.", str. 1-2.

⁶¹ Sjednica nastavničkoga vijeća učiteljske škole održana je 17. 10. 1932., a iz zapisnika doznajemo kako je Šibenik posjetio načelnik prosvjetnog odjeljenja banske uprave u Splitu Stipčević koji je tražio da se nastava održava iz svih predmeta po skraćenom tjednom rasporedu do zaposlenja novih nastavnika. Kako bi se premostio problem u organiziranju nastave, na sjednici nastavničkoga vijeća učiteljske škole kao prelazno rješenje bilo je predloženo i izglasano da nastavu u vježbaonici samostalno izvode učenici 5. razreda, za vrijeme dok učitelji vježbaonice Ivo Janković i Ivo Markić izvode nastavu u učiteljskoj školi. U zaključku sjednice, a vezano za rad vježbaonice, stajalo je

odrazile su se na brojčano stanje učenika osobito prvoga razreda u kojem je bilo upisano svega 15 učenika (3 učenika i 12 učenica), dok je sveukupno školu pohađalo 136 učenika u svih 5 razreda, do kraja školske godine taj se broj povećao na 137 učenika.

razredi	učenici	učenice	ukupno m/ž
1.	3	12	15
2.	5	20	25
3.	12	19	31
4.	13	15	28
5.	12	25	37
ukupno	45	91	136

Tablica 9. Brojčani pregled učenika/ica po spolu i raspored po razredima na početku školske 1932./1933. godine.⁶²

Daljnji trend opadanja broja učenika nastavio se sljedeće školske godine, a slabijem odazivu učenika pridonijela je odluka Ministarstva prosvjete kojom je učenicima sa završenom građanskom školom bio onemogućen upis u učiteljske škole.⁶³ Pitanje opstanka škole sada se

sljedeće: "Učitelje vježbaonice Jankovića i Markića zamjenjivat će u njihovim razredima u vježbaonici učenici V. razreda učit. škole, koje će odrađivati nast. metodike i škol. rada, i to samo za one časove koje će pomenuti učitelji raditi u odnosnim razredima učiteljske škole. Po ovoj podeli nastava će se vršiti od sutra, 18. oktobra o.g". SR – AJ – 66 – MPKJ, fasc. 1023, "Zapisnik treće (vanredne) sjednice nastavnčkog saveta drž. učit. škole u Šibeniku, 17. 10. 1932.", str. 1.

⁶² SR – AJ – 66 – MPKJ, fasc. 1023, "Državna učiteljska škola u Šibeniku, 18. 10. 1932."

⁶³ Zbog pooštavanja uvjeta za upis u učiteljsku školu, reagirala je šibenska općina dopisom ministru prosvjete u kojem je ukazala na mogućnost postupnog ukidanja škole ukoliko se ne bi otvorio prvi razred, ukazujući pritom na političke posljedice takvog razvoja situacije. U dopisu se ističe uloga škole u obrazovanju djece koja dolaze iz pasivnih krajeva sjeverne i središnje Dalmacije u kojima nema srednjih škola i nižih gimnazija, uglavnom seljačkoga podrijetla kojima se takvom odlukom onemogućava daljnje obrazovanje: "U mjesnu učiteljsku školu dolazili su redovito svršeni djeci građanskih škola, a vrlo rijetko djaci sa svršenom gimnazijom. Takav je bio običaj. Šibeničku Učiteljsku školu pohađali su djaci iz svih varošica sjeverne i srednje Dalmacije naime, sa teritorija gdje ima 10 građanskih škola... ..Odredbom da se u učiteljske škole ne primaju djaci sa svršenom građanskom školom nastao je razumljiv zastoj u upisivanju u učiteljsku školu... S druge strane čitav teritorij sa kojeg su dolazili

ponovno aktualiziralo i bez obzira na apele koji su dolazili iz šibenske općine i škole, Ministarstvo prosvjete nije dopustilo otvaranje prvoga razreda, pravdajući se malim brojem prijavljenih kandidata.⁶⁴ Slična situacija dogodila se i sljedeće školske godine, a neizvjesnost je potrajala sve do školske 1935./1936. godine kada je upisom 26 učenika u prvi razred škola osigurala opstanak. Nakon toga upisi u prvi razred provodili su se redovito do propasti Kraljevine Jugoslavije. Učiteljsku školu zatvorile su 1942. godine talijanske vlasti.⁶⁵

Zaključak

Nesređene političke prilike u Dalmaciji, nastale raspadom Austro-Ugarske Monarhije, utjecale su na složenost stanja u školstvu koje se nastojalo prilagoditi novim državno-pravnim okolnostima. Talijanska okupacija Zadra znatno je otežala rad Učiteljske škole u Arbanasima jer je slovila kao rasadište jugoslavenstva, što nije odgovaralo dijelu javnosti naklonjenu Talijanima. Potpisivanjem Rapallskog ugovora 1920. godine Učiteljska škola, kao hrvatska institucija, nije mogla nastaviti neometano djelovati na prostoru koji je pripao Italiji. U takvim okolnostima bila je zajedno s učenicima i nastavnim osobljem premještena u Dubrovnik, školske 1921./1922. godine. U međuvremenu se tražilo mjesto trajnoga smještaja učiteljske škole a kao najizgledniji grad na kraju se profilirao Šibenik. Premda se u Šibenik iz Dubrovnika premjestio jedan dio učenika i nastavnog osoblja koji su radili u Arbanasima ne možemo govoriti o kontinuitetu zadarske učiteljske škole. Ministarskim rješenjem od 15. srpnja 1922. škola je dobila službeni naziv Učiteljska škola u Šibeniku te se može reći kako je tada formalno započelo djelovanje nove učiteljske škole

djaci u ovu školu nema nižih gimnazija, pa je tako zapriječen put u učiteljsku školu seljačkoj djeci... ..Ukidanjem I. razreda mjesne učiteljske škole, što bi značilo postepeno ukidanje cijele škole, teško bi bilo pogodjeno čitavo gradjanstvo Šibenika i pučanstvo sjeverne i srednje Dalmacije... ..Opštinska uprava tumači osjećaje čitavog ovog kraja kad tvrdi da bi ovo ukidanje vrlo nepovoljno gledalo na raspoloženje naroda i dalo povoda različitom tumačenju, podmetanju i agitaciji na ovoj izloženoj tački Jugoslavije". SR – AJ – 66 – MPKJ, fasc. 1023, "Općina Šibenik, Ministru prosvjete Beograd, 11. 9. 1933.", str. 1-2.

⁶⁴ SR – AJ – 66 – MPKJ, fasc. 1023, "Upis učenika u I. razred ove škole, 15. 9. 1933."

⁶⁵ M. ZANINović, "Škole u Šibeniku i okolici od 1921. do 1941. godine (II. dio)", str. 15.

u Dalmaciji. Učiteljska škola na početku nije mogla postići standard kojeg je imala u Zadru, kasnije se stanje ponešto popravilo, osobito izgradnjom vježbaonice, ali nikada nije mogla ponuditi svojim učenicima internatski smještaj. Zbog nepostojanja internata, učenici koji su dolazili iz drugih sredina plaćali su smještaj i hranu što je predstavljalo značajan financijski izdatak za roditelje slabijeg imovinskog statusa. U početku se taj nedostatak rješavao stipendiranjem, ali odluka Ministarstva prosvjete o ukidanju stipendija godine 1929. zasigurno je doprinijela padu broja učenika.

U prvom desetljeću djelovanja škole moguće je uočiti određene promjene u broju i strukturi učenika. Broj polaznika je u prvim godinama djelovanja rastao, a na takvu je pojavu utjecala mreža građanskih škola i nižih gimnazija čiji su učenici najčešće upisivali učiteljsku školu. Zanimanje za učiteljsko zvanje u početku rada škole bilo je na zadovoljavajućoj razini, što je moguće objasniti ambicijama roditelja koji su završetak učiteljske škole vidjeli kao mogućnost da njihova djeca ostvare profesionalne karijere, jer je nakon rata nedostajalo obrazovanog učiteljskog osoblja. Nadalje, primjećuje se porast broja učenika koje su pri kraju desetogodišnjega razdoblja prevladale u ukupnu broju polaznika učiteljske škole. U tom je razdoblju društvena svijest o važnosti obrazovanja djevojaka postupno jačala što dijelom može objasniti povećanje interesa za upis u učiteljsku školu. Moguće je da su na povećanje broja učenika utjecali modernizacijski društveni procesi koji su u 20. stoljeću doveli do feminiziranja obrazovanja. Na promjenu trenda ukazuju brojčani podatci iz školske 1928./1929. godine kada je udio učenika premašio više od 50% od sveukupna broja učenika u školi. Taj se postotak u sljedećim godinama povećavao. S druge strane, primjećuje se pad zainteresiranosti za upis učiteljske škole kod učenika što bi se moglo pripisati degradaciji učiteljske profesije kada se zbog tzv. hiperprodukcije učitelja teško pronalazilo zaposlenje. Socijalno podrijetlo učenika škole dominantno pripada nižem srednjem sloju u kojem prevladavaju učenici čiji su roditelji niži činovnici, zatim zemljoradnici i roditelji obrtničko-trgovačko-ugostiteljskih zanimanja. Zastupljenost navedenih profesija prilično je visoka, premda se zbog neujednačene statistike u prvim godinama rada škole ne mogu točno odrediti omjeri. Za godine od 1926. do 1930. to je moguće zbog preciznijih podataka, najbrojniju skupinu roditelja čine niži činovnici (do 40%) dok su roditelji

obrtničko-trgovačko-ugostiteljskih zanimanja i zemljoradnici zastupljeni podjednako (oko 30-35%). Najmanji udio roditelja bio je kod pripadnika intelektualne više klase, manje od 10% kada se analiziraju dostupni podatci, a također iznenađuju podatci o malom udjelu roditelja nastavničke profesije u populaciji učenika škole (oko 6%), iako se ne može govoriti o reprezentativnom uzorku. Zbog visokog udjela zemljoradnika, može se zaključiti kako je znatan dio učenika dolazio iz ruralnih sredina.

Učiteljska škola bilježila je stalni pad broja učenika koji je eskalirao nakon najave o ukidanju "prekobrajnih" učiteljskih škola. Premda je formalno došlo do ukidanja Učiteljske škole u Šibeniku, to se nije odrazilo na kontinuitet nastavnoga rada zbog njezina ponovnog otvaranja, prvenstveno zahvaljujući angažmanu cjelokupne društvene zajednice. Pitanje opstanka ponovno se aktualiziralo donošenjem odluke o zabrani upisa učenika sa završenom građanskom školom, ali je taj problem ipak bio prevladan. Zaključno se može reći kako se Učiteljska škola u Šibeniku u prvih deset godina postojanja uspjela etablirati na prostoru sjeverne i središnje Dalmacije koji joj je gravitirao, unatoč brojnim problemima koji su je pratili.

Prilog 1. Nastavničko vijeće Učiteljske škole u Šibeniku i vježbaonice školske 1923./1924. godine.⁶⁶

Redni broj	Nastavnik	Zvanje	Predmeti	Napomena
1.	Augustin Grgić	upravitelj	školska praksa	–
2.	Marijan Balić	profesor	matematika, fizika, prirodopis i pisanje	došao sa školskog odsjeka u Splitu
3.	Tade Dujmović	profesor	matematika, fizika, prirodopis i gospodarstvo	–
4.	Veljko Milić	profesor	pravoslavni nauk vjere	–
5.	Ivan Šoljan	profesor	matematika, crtanje, gimnastika i pisanje	–
6.	Franjo Vuletin	stručni učitelj	narodni jezik, povijest i talijanski jezik	došao iz građanske škole u Makarskoj

⁶⁶ SR – AJ – 66 – MPKJ, fasc. 2201, "Spisak nastavnika u školskoj 1923./24. godini, 12. 12. 1923."

7.	Antun Prodan	stručni učitelj	narodni jezik, zemljopis, povijest, fizika, prirodopis i pisanje	kotarski školski nadzornik u Makarskoj
8.	Mirko Ležaić	stručni učitelj	narodni jezik, zemljopis, povijest, pisanje i gimnastika	došao sa školskog odsjeka u Splitu
9.	Mladen Andrijašević	stručni učitelj	narodni jezik, zemljopis i pedagogija	–
10.	Ante Šare	–	rimokatolički nauk vjere	honorarni nastavnik
11.	Petar Baković	učitelj glazbe	opća glazba, pjevanje i violina	došao iz učiteljske škole u Somboru
12.	Nikola Ljubidrag	glavni učitelj	predmete osnovne škole u vježbaonici	odsutan zbog bolesti
13.	Zvonimir Jurić	glavni učitelj	predmete osnovne škole u vježbaonici	–
14.	Vladimir Vukić	učitelj osn. škole	predmete osnovne škole u vježbaonici	došao iz osnovne škole Varoš u Šibeniku
15.	Dr. Jerko Machiedo	pomoćni učitelj	somatologija i higijena	–
16.	Ivka Rendić	pomoćna učiteljica	ženske ručne radnje	–
17.	Stjepan Zakarija	profesor	–	kotarski školski nadzornik u Dubrovniku

Prilog 2. Nastavničko vijeće Učiteljske škole i vježbaonice u Šibeniku na kraju školske 1931./1932. godine.⁶⁷

Redni broj	Nastavnik	Zvanje	Struka	Druge školske obveze	Napomena
1.	Miho Dulčić	upravitelj	povijest, zemljopis	–	umirovljen, 28. 6. 1932.
2.	Jakov Eškinja	prof.	matematika, fizika	voditelj fizik. kabineta	umirovljen, 30. 6. 1932.
3.	Mirko Ležaić	prof.	narodni jezik, pedagoška grupa	voditelj dačke biblioteke	premješten u učiteljsku školu u Herceg Novom

⁶⁷ SR – AJ – 66 – MPKJ, fasc. 1023, "Godišnji izvještaj za škol. god. 1931/32., 14. 10. 1932.", str. 3-4.

4.	Mladen Andrijašević	prof.	pedagoška grupa, zemljopis	voditelj profesorske biblioteke	premješten u učiteljsku školu u Herceg Novom
5.	Klonimir Škalko	prof.	pedagoška grupa, povijest	–	premješten u učiteljsku školu u Kastvu
6.	Nada Kušar	stalna nastav.	prirodopis, zemjopis	voditeljica zemljopisne zbirke	premještena u učiteljsku školu u Herceg Novom
7.	Antun Žižić	stalni nastav.	prirodopis, kemija	djelovođa, voditelj prirodopisne zbirke	premješten u učiteljsku školu u Mostaru
8.	Milan Borković	stalni nastav.	pedagoška grupa, njemački	–	premješten u učiteljsku školu u Kastvu
9.	Marija Novak Borković	stalna nastav.	pedagoška grupa, matematika	voditeljica zbirke crtanja	umirovljena, 25. 6. 1932.
10.	Antun Farčić	prof.	francuski jezik, povijest	–	premješten u učiteljsku školu u Pakracu
11.	Srećko Karaman	stalni učitelj vještina	pjevanje, sviranje	voditelj zbirke instrumenata	premješten u učiteljsku školu u Herceg Novom
12.	Don Ante Šare	prof., katolički kateheta	vjeronauk katolički	–	honorarni nastavnik
13.	Stevo Prostran	sekretar dalmat. eparhije	vjeronauk istočno-pravoslavni	–	honorarni nastavnik
14.	Dragomir Montana	kotarski liječnik	higijena	–	honorarni nastavnik
15.	Ivanka Rendić	–	ženski ručni rad	–	honorarna nastavnica
16.	Josip Batinica	suplent	povijest, zemljopis	–	pripravnik, premješten u učiteljsku školu u Čakovcu

Pomoćno osoblje: Aleksandar Dešpalj (premješten u realnu gimnaziju u Šibeniku) i Marija Maričić (otpuštena iz državne službe)

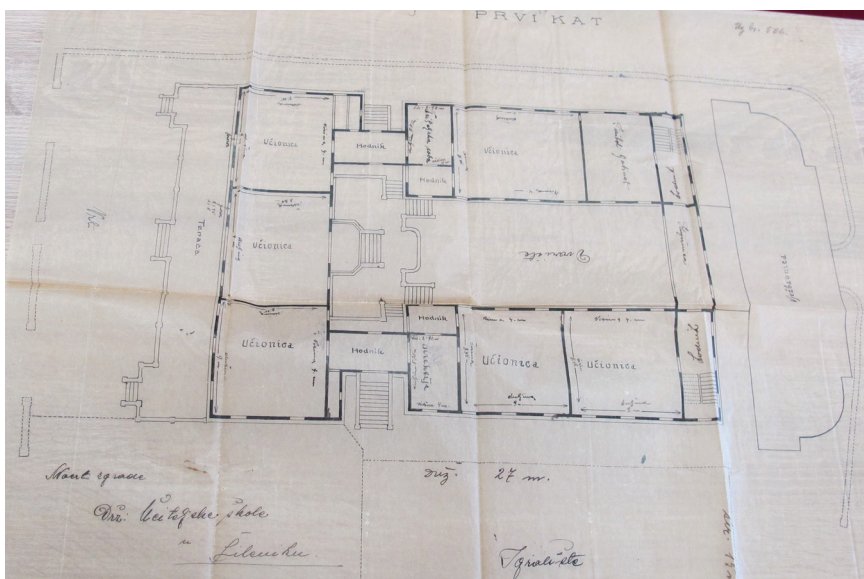
Vježbaonica					
1.	Ivo Vuletin	učitelj	razrednik 4. razreda	–	premješten u osnovnu školu u Šibeniku
2.	Ivo Markić	učitelj	razrednik 1. razreda	–	premješten u osnovnu školu u Šibeniku
3.	Ivo Janković	diplomirani pedagog	razrednik 3. razreda	–	premješten u osnovnu školu u Šibeniku
4.	Krsto Krstić	učitelj	razrednik 2. razreda	–	premješten u osnovnu školu u Šibeniku

Prilog 3. Nastavničko vijeće Učiteljske škole u Šibeniku na početku školske 1932./1933. godine.⁶⁸

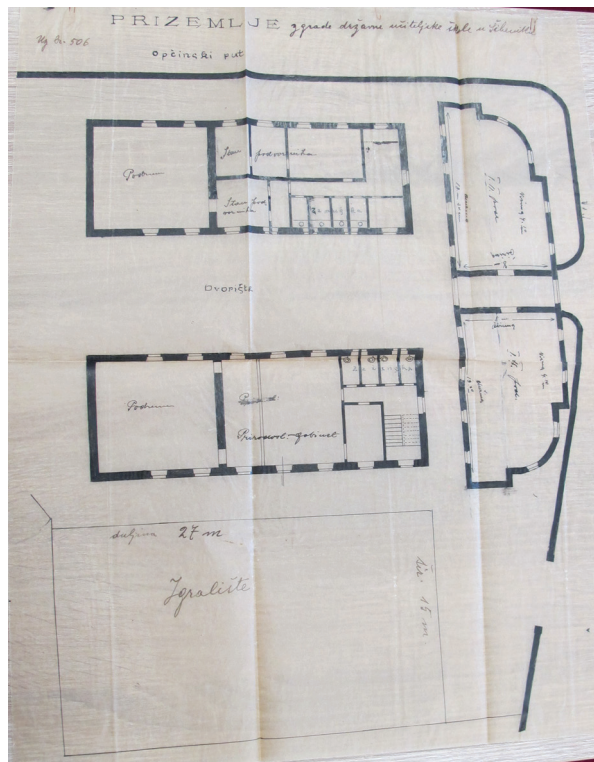
Redni broj	Nastavnik	Zvanje	Struka	Druge školske obveze	Napomena
1.	Mirko Ležaić	prof.	narodni jezik, pedagoška grupa	–	vršitelj dužnosti upravitelja
2.	Mladan Andrijašević	prof.	pedagoška grupa, povijest	voditelj prof. i đачke biblioteke	–
3.	Nada Kušar	stalna nastav.	prirodopis, zemjopis	voditeljica prirodoslovne zbirke	–
4.	Antun Žižić	stalni nastav.	prirodopis, kemija	djelovođa	–
5.	Srećko Karaman	učitelj vještina	pjevanje, sviranje	–	–
6.	Josip Batinica	suplent	povijest, zemjopis	voditelj pov. i zemljopisne zbirke	pripravnik
Honorarni nastavnici:					
7.	Stevo Prostran	–	vjeronauk istočno-pravoslavni	–	–
8.	Ivanka Rendić	–	ženski ručni rad	–	–

⁶⁸ SR – AJ – 66 – MPKJ, fasc. 1023, "Podjela predmeta na nastavnike, 18. 10. 1932."

9.	Ivo Janković	učitelj	crtanje	–	za onoliko sati pouke u učiteljskoj školi, skraćena satnica u vježbaonici
10.	Ivo Markić	učitelj	muški ručni rad	–	za onoliko sati pouke u učiteljskoj školi, skraćena satnica u vježbaonici

Slika 1. Tlocrt prvoga kata zgrade Učiteljske škole u Šibeniku.
(Izvor: SR – AJ – 66 – MPK], fasc. 1022, Plan zgrade, 16. 8. 1927.)

Slika 2. Tlocrt prizemlja zgrade Učiteljske škole u Šibeniku.
(Izvor: SR – AJ – 66 –MPKJ, fasc. 1022, Plan zgrade, 16. 8. 1927.)